

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL / SENTABR /
9-SON, I-QISM

Google
scholar

RePEc
RESEARCH PAPERS
IN ECONOMICS

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, sentabr.
I-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA INVESTITSION FAOLIYATNI RAG'BATLANTIRISH VA BAHOLASHNING XORIJIY TAJRIBASI	34
Aytmuratova Ulbike Jalgasovna BREND POZITSİYALASH STRATEGİYASINI ISHLAB CHIQISHDA BOZOR TADQIQOTLARI METODIKASI	41
Jumayeva Zulfiya Qayumovna GLOBAL MOLIYAVIY BEQARORLIKNING O'ZBEKISTON MILLIY VALYUTASI BARQARORLIGIGA TA'SIRI	46
Davlatova Nilufar Avazovna KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHNING MAKROIQTISODIY SAMARADORLIGI: MANZILLI SAMARADORLIK INDEKSI (MSI) ASOSIDA BANDLIK DASTURLARINI BAHOLASH (O'ZBEKISTON MISOLIDA)	50
Eshmurodov Adhamjon Rahmonjonovich АНАЛИЗ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ ООО «SAM PULSAR DISTRIBUTORS»	61
Мусаева Шоира Азимовна KICHIK BIZNESDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINING O'RNI VA AHAMIYATI	68
Tukhtasinova Intizorkhon Sherzod qizi GLOBALLASHUV DAVRIDA JAHON IQTISODIYOTIDAGI O'ZGARISHLARNING YANGI O'ZBEKISTONGA TA'SIRI	73
Jahongir Nurulloevich Jurayev YASHIL INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLAT VA XUSUSIY SEKTOR HAMKORLIGI.....	77
Nasulloeva Oydiyoy Saidovna ПРИВЛЕЧЕНИЕ МОЛОДЁЖИ К ЭКСПОРТУ ЦИФРОВЫХ УСЛУГ: МЕХАНИЗМ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ.....	82
Палвонова Севара Бахромовна MINTAQA IQTISODIYOTINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHDA IT-PARKLARNING NAZARIY VA INSTITUTSIONAL ASOSLARI	94
Sultanova Zuxra Jaksilikovna INSON KAPITALINING KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI	99
Baymuradov Shoxrux Maxmudovich Dilmurodov Komiljon Ahmad o'g'li RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ENERGIYA SAMARADORLIGINI MONITORING QILISHNING INTEGRATSIYALASHGAN UZEMS MODELI	103
Bobobekov Ergash Abdumalikovich AUDIT JARAYONIDA MOLIYAVIY FIRIBGARLIK BELGILARINI ANIQLASHNING TAHLILIY TARTIB-TAOMILLARINI TAKOMILLASHTIRISH	108
Xusanov Shuxrat Burxanovich FROM AUTOMATION TO STANDARDIZATION: OPERATIONS MANAGEMENT CHALLENGES IN UZBEKISTAN'S HOSPITALITY SECTOR.....	115
Asal Kadirova СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ ГОСТИНИЧНЫМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ НА ОСНОВЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ МЕХАНИЗМОВ В УЗБЕКИСТАНЕ	125
Нигматова Сугдиена Жалолiddин кизи	

SANOAT 4.0 TEXNOLOGIYALARINING RAQAMLI IQTISODIYOT RIVOJLANISHI VA UZOQ MUDDATLI IQTISODIY O'SISHDAGI ROLI	131
Komilova Dilafruz Rustam qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MAISHIY XIZMAT KO'RSATISH TARMOG'INI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIIY-IQTISODIY AHAMIYATI	137
Samiyeva Gulnoza Toxirovna	
O'taganov Fazliddin Isroil o'g'li	
ПЕРСПЕКТИВЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СТРАХОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТУРИСТСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ	142
Эргашева Файёза Боходир кизи	
МЕХАНИЗМЫ ГАРМОНИЗАЦИИ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО УЧЕТА И ОТЧЕТНОСТИ В МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКЕ	146
Жиенбаева Айсанем Оразбаевна	
XORAZM VILOYATIDA SHOLI YETISHTIRISHNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA UNING RESPUBLIKA SHOLICHILIGIDAGI O'RNI	154
Matrasulova Feruza Baxodirovna	
YIRIK KORXONALARDA SOLIQ NAZORATINING HUQUQIY ASOSLARI VA HORIIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	159
Qo'shaqov Asrorjon Nematjonovich	
ФОРМИРОВАНИЕ РЕЗУЛЬТАТИВНОЙ СТРУКТУРЫ БЮДЖЕТНЫХ ПРОГРАММ В СФЕРЕ СТРОИТЕЛЬСТВА И ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНОГО ХОЗЯЙСТВА: МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ	166
Мирзаева Дилдора Иномовна	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI VA KREDIT RISKLARI HOLATINI BAHOLASH (DAVLAT BANKLARI MISOLIDA)	174
Eshboyev Shahobiddin Anorqul o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	183
Aslanova Dilnoza Fatilloevna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TASHKILOT BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH: NAZARIY YONDASHUVLAR VA BAHOLASH METODOLOGIYASI	187
Raxmonova Nilufar Umedovna	
HUDUDIIY IQTISODIYOT TARKIBIIY O'ZGARISHLARINI SHAKLLANTIRISHDA SANOATLASHUV, XIZMATLAR SEKTORI VA INVESTITSIYALARINING ROLI	196
Raxmonqulova Nafisa Olimjon qizi	
SOLIQ BAZASI TUSHUNCHASI, UNING MAZMUNI VA IQTISODIY MOHIYATI	201
Gadoyeva Nilufar Erkinovna	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA KORXONALARNING MOLIVAVIY MENEJMENT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	208
Atadjanova Sevinch Qurbonbayevna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON TIJORAT SUBYEKTLARINI SOLIQA TORTISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	214
Homidov Baxtiyor Rahimberdievich	
XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION MARKETINGNI QO'LLASH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING TASHKILIIY-IQTISODIY MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	222
I.R.Sabirjanova	
OPPORTUNITIES FOR UTILIZING TAX INCENTIVES GRANTED TO SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THEREGIONAL ECONOMY	228
Palvanbayev Umidbek Uktam o'g'li	
MINTAQAVIIY TURISTIK KLASTERLARNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI: IQTISODIY SAMARADORLIK MODELII	233
Kazokova Dilnoza Bobirovna	
KORPORATIV BOSHQARUVNING QURILISH KORXONALARI IQTISODIY SAMARADORLIGIGA TA'SIRINI BAHOLASHNING NAZARIY YONDASHUVLARI	238
G'iyosov Ilxom Karimovich	

O'ZBEKISTONDA KAPITAL BOZORINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI TAHLILI	246
Xaitova Gulmira Matsalayevna	
SUV TEJOVCHI INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR RIVOJLANISHINING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI	253
Sangirova Umida Ravshanovna	
МЕТОДЫ СИСТЕМ ПРОГНОЗИРОВАНИЯ И ПЛАНИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	259
Н. М. Эргашева	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI.....	265
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich	
Ishbekova Lobar Yunusxonovna	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING TO'LOV QOBILIYATINI TA'MINLASHDA PUL OQIMLARINI BOSHQARISHNING O'RNI.....	271
Ishbekova Lobar Yunusxonovna	
ТЕНДЕНЦИИ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ТАДЖИКИСТАНА ЗА 35 ЛЕТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ НЕЗАВИСИМОСТИ	276
Икромни Нуриддин Киём	
Раҳматзода Далер Талбак	
YANGI O'ZBEKISTONDA GILAMCHILIK SANOATINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI VA ISTIQBOLLARI	283
Farog'at Xo'jabekova	
MINTAQADA AGROTURIZMNI XORIJIY TAJRIBA ASOSIDA RIVOJLANTIRISH: XALQARO MODELLAR VA O'ZBEKISTON UCHUN INNOVATSION MEXANIZMLAR.....	288
Aliqulov Humoyun Tohir o'g'li	
KICHIK BIZNESDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-BOSHQARUV MEXANIZMI.....	294
Kabilova Shahnoza Jurayevna	
SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI VA MOBIL ILOVALAR YORDAMIDA CHAKANA BANK XIZMATLARINI KO'RSATISH	301
Parpiboyeva Lobar Abdikomilovna	
TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV MIJOZLARNI MOLIYALASHTIRISHNING TAHLILI	308
Abduraxmanov Farrux Talipjanovich	
TURIZM SOHASI BARQAROR RIVOJLANISHINING ASOSIY TENDENSIYALARI VA TARKIBIY O'ZGARISHLARI TAHLILI	316
O'sarov Abdulla Davronqulovich	
KICHIK BIZNES SOHASIDA INSON KAPITALI VA MEHNAT MUNOSABATLARINING IJTIMOIY-IQTISODIY AHAMIYATI, MOHIYATI VA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	323
Ulug'muradova Nodira Berdimuradovna	
MILLIY YASHIL TAKSONOMIYANING O'ZBEKISTONDA YASHIL INVESTITSIYALAR BOZORINI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI.....	329
Usmonova Gulasal Akmal qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBI TIZIMINI ISLOH ETISHNING ASOSIY BOSQICHLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	334
Bekimbetova Asal Ergash qizi	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЗАКУПОК: ОТ ТРАДИЦИОННЫХ ТЕНДЕРОВ К ЭЛЕКТРОННЫМ ПЛАТФОРМАМ	340
Ризакулов Шерзод Шермуратович	
TIJORAT BANKLARIDA JISMONIY SHAXSLARNI KREDITLASH AMALIYOTINING EKONOMETRIK PROGNOZI VA TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	346
Jumayev Azamat Qurbonali o'g'li	

TIJORAT BANKLARIDA STRATEGIK REJALASHTIRISH JARAYONLARIGA SUN'YI INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINI INTEGRATSIYALASH MEXANIZMLARI	352
Ro'ziboyev Shuxrat Komilovich ADVOKATLIK XIZMATLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	360
Turayev Shaxriyor Shodiyorovich OLIY TA'LIM XIZMATLARINI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	366
Pardayev Jaxongir Sobirjon o'g'li TIJORAT BANKLARINING KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHDAGI ISHTIROKINI OSHIRISH YO'LLARI	372
Butayev Axror Abduxolikovich GLOBALASHUV VA RAQOBAT SHAROITIDA O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINI O'TKAZISHNING MUHIMLIGI HAMDA UNING KELGUSI ISTIQBOLLARI	385
Nizamov Umid Najimovich PATHWAYS TO SUSTAINABLE ENERGY TRANSITION IN UZBEKISTAN AND THE ROLE OF POLICY AND INVESTMENT MECHANISMS (EVIDENCE FROM INPUT-OUTPUT-CGE MODEL)	391
Gulmuxamedova Dilbar O'ZBEKISTONDA SOLIQ SIYOSATINING MAKROIQTISODIY BARQARORLIKKA TA'SIRI	399
Xakimov Ulug'bek Abdullayevich HUDUDLARDA YASHIL TURIZMNI RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA HOLATINI TAHLILI	405
Nozimov Eldor Anvarovich AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DAROMADLAR VA XARAJATLAR BUXGALTERIYA HISOBINI MHXS ASOSIDA YURITISHNI TAKOMILLASHTIRISH	410
Kuvatova Dinara Anvarovna HUDUDIY IQTISODIY SALOHİYAT VA ELEKTRON TIJORAT RIVOJLANISHI O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIKNI BAHOLASH	416
Ravshanova Muhayyo Maxmanazarovna QAYTA ISHLASH SANOATINI TIZIMLI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI: MODEL VA PROGNOZLAR	421
Jo'rayev Farrux Do'stmirzayevich Rahimov Abdihakim Muhammadiyevich TASHQI SAVDONI RIVOJLANTIRISH JARAYONLARINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	425
Jo'rayev Farrux Do'stmirzayevich O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOT VA "YASHIL IQTISODIYOT" SHAROITIDA MULKCHILIK MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI.....	429
Tashmuamedova Mahina ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ДОВЕРИТЕЛЬНОГО УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫМИ ДОЛЯМИ	437
Ибрагимов Махмуд Баходирович QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA INVESTITSİYALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH USLUBIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	445
Ro'ziboyeva Zebiniso Umidbekovna RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AUTSORSING XIZMATLARINING XUSUSIYATLARI	452
Mirxonov Mirfoziljon Olimjon o'g'li TA'LIM XIZMATLARI EKSPORTINI OSHIRISH JARAYONLARINI STRATEGIK BOSHQARISH MEXANIZMLARI.....	456
Alimova Shamsiya Abidovna	

TIJORAT BANKLARIDA JISMONIY SHAXSLARNI KREDITLASHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	464
Aminova Mehriniso Erkinjonovna	
ECONOMETRIC METHODOLOGY AND ASPECTS OF SUSTAINABLE TRANSPORTATION DEVELOPMENT IN THE KHOREZM REGION	470
Karimboev Dilshod	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA “NAVOIY KMK” AJ INNOVATSION FAOLIYATI SAMARADORLIGINI PROGNOZLASH	475
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
BREND POZITSİYALASH STRATEGIYASINING SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI	481
Muxamedova Mavjuda Shuxratovna	
IQLIM O‘ZGARISHI VA SUV TANQISLIGI SHAROITIDA YER RESURLARIDAN UNUMLI FOYDALANISHNI RAG‘BATLANTIRISH	487
Safiyeva Nigora Nurmuxamadovna	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK TAMOIYILLARI ASOSIDA MEHNATGA LAYOQATLI YOSH DAN KATTA AHOLI UCHUN XIZMATLAR BOZORINI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI	492
Ochilova Nargiza Akramovna	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN AHOLIGA KO‘RSATILADIGAN XIZMATLARNI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI	500
Rajabov Saidrasul Xalil o‘g‘li	
TIJORAT BANKLARIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI MOLIVAVIY QO‘LLAB-QUVVATLASHNING AMALDAGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	507
Abdullayev Ahrorjon Akmaljon o‘g‘li	
FERMER XO‘JALIKLARINI SOLIQA TORTISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	513
Xakimova Nasiba Abduraimovna	

FERMER XO'JALIKLARINI SOLIQQA TORTISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Xakimova Nasiba Abduraimovna

Termiz davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

E-mail: Xakimova22@gmail.com

Annotatsiya. O'zbekiston Respublikasida fermer xo'jaliklarini soliqqa tortishning amaldagi mexanizmlari, sohada amalga oshirilayotgan islohotlar hamda ularning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligi tahlil qilinadi. Tadqiqot qishloq xo'jaligi sohasining mamlakat yalpi ichki mahsulotidagi (YalIM) ulushi 19,2 foizni tashkil etayotgan sharoitda soliq yukini optimallashtirish orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirish masalalariga qaratilgan. 2024–2026-yillarga mo'ljallangan soliq siyosatidagi o'zgarishlar, xususan, paxta va g'alladan tashqari qishloq xo'jaligi mahsulotlari uchun qo'shilgan qiymat solig'ining (QQS) nol stavkasini joriy etish masalalari statistik ma'lumotlar asosida yoritilgan. Shuningdek, fermer xo'jaliklarining reyting tizimi asosida yer solig'ini tabaqalashtirish hamda soliq ma'murchiligini raqamlashtirishning iqtisodiy ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari asosida fermer xo'jaliklarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash, soliq yukini maqbullashtirish va yashirin iqtisodiyot ulushini kamaytirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: fermer xo'jaligi, soliq mexanizmi, qo'shilgan qiymat solig'i, yer solig'i, soliq imtiyozlari, agrar siyosat, yalpi ichki mahsulot, soliq ma'murchiligi.

Аннотация. Анализируются действующие механизмы налогообложения фермерских хозяйств в Республике Узбекистан, проводимые в данной сфере реформы и их социально-экономическая эффективность. Исследование направлено на изучение возможностей повышения эффективности производства посредством оптимизации налоговой нагрузки в условиях, когда доля сельского хозяйства в валовом внутреннем продукте (ВВП) страны составляет 19,2 %. На основе статистических данных рассмотрены изменения налоговой политики, предусмотренные на 2024–2026 годы, в частности вопросы введения нулевой ставки налога на добавленную стоимость (НДС) для сельскохозяйственной продукции, за исключением хлопка и зерна. Особое внимание уделено экономическому значению дифференциации земельного налога на основе рейтинговой системы фермерских хозяйств и цифровизации налогового администрирования. По результатам исследования разработаны практические рекомендации, направленные на обеспечение финансовой устойчивости фермерских хозяйств, оптимизацию налоговой нагрузки и сокращение доли теневой экономики.

Ключевые слова: фермерское хозяйство, налоговый механизм, налог на добавленную стоимость, земельный налог, налоговые льготы, аграрная политика, валовой внутренний продукт, налоговое администрирование.

Abstract. The current mechanisms for taxing farms in the Republic of Uzbekistan, ongoing reforms in this area, and their socio-economic effectiveness are analyzed. The study focuses on improving production efficiency by optimizing the tax burden in a context where agriculture accounts for 19.2% of the country's gross domestic product (GDP). Based on statistical data, the study examines changes in tax policy for 2024–2026, particularly the introduction of a zero rate of value-added tax (VAT) on agricultural products other than cotton and grain. Particular attention is paid to the economic significance of differentiating land tax based on the farm rating system and the digitalization of tax administration. Based on the research findings, practical recommendations are developed to strengthen the financial sustainability of farms, optimize the tax burden, and reduce the share of the shadow economy.

Keywords: farm, taxation mechanism, value-added tax, land tax, tax incentives, agricultural policy, gross domestic product, tax administration.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotining globallashuvi va oziq-ovqat xavfsizligi masalalarining dolzarblashuvi sharoitida qishloq xo'jaligi sektori har qanday mamlakat barqaror rivojlanishining asosi hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotida ham agrar soha strategik ahamiyatga ega bo'lib, aholi bandligini ta'minlash va eksport salohiyatini oshirishda yetakchi o'rin egallaydi. So'nggi yillarda mamlakatda amalga oshirilayotgan

tarkibiy islohotlar natijasida fermer xo'jaliklarining huquqiy maqomi va ularning iqtisodiy mustaqilligi sezilarli darajada mustahkamlandi. Shu bilan birga, sohaning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 2017-yildagi 32 foizdan 2024-yilga kelib 19,2 foizgacha pasaygani iqtisodiy resurslardan foydalanish samaradorligini yanada oshirish zaruratini yuzaga keltirmoqda [4; 18-b.]. Ushbu jarayonda soliqqa tortish mexanizmlari nafaqat byudjet daromadlarini shakllantirish, balki fermerlarni rag'batlantiruvchi va ishlab chiqarishni modernizatsiya qilishga undovchi asosiy dastak sifatida namoyon bo'ladi.

Fermer xo'jaliklarini soliqqa tortish tizimi o'zining murakkabligi va o'ziga xosligi bilan boshqa sohalaridan ajralib turadi. Bu, birinchi navbatda, qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining tabiiy-iqlim sharoitlariga bog'liqligi, mahsulot yetishtirishning mavsumiy xususiyati va yer resurslarining cheklanganligi bilan izohlanadi. Amaldagi soliq tizimida fermerlarga muayyan imtiyozlar berilishi bilan bir qatorda, soliq yukini yanada maqbul taqsimlash va hisobot berish jarayonlarini soddalashtirish imkoniyatlari mavjud. Xususan, 100 mingdan ortiq ro'yxatdan o'tgan fermer xo'jaliklarining katta qismi uchun soliq ma'murchiligini soddalashtirish va ularning moliyaviy yukini maqbullashtirish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda [1; 25-b.]. Davlatimiz rahbari tomonidan qabul qilingan so'nggi farmon va qarorlar aynan shu masalalarni samarali hal etishga, ya'ni soliq tizimini fermerlarning real daromadlariga moslashtirishga qaratilgan.

Soliq siyosatidagi islohotlarning muvaffaqiyati ularning ilmiy jihatdan asoslanganligi va amaliyotga mosligiga bog'liq. Bugungi kunda fermer xo'jaliklarining rentabelligini oshirishda qo'shilgan qiymat solig'i (QQS) va yer solig'i kabi asosiy to'lovlar mexanizmini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, yetishtirilayotgan qishloq xo'jaligi mahsulotlarining salkam 63 foizi dehqon va tomorqa xo'jaliklari hissasiga to'g'ri kelsa, fermer xo'jaliklarining ulushi 30 foizni tashkil etmoqda [4; 19-b.]. Mazkur ko'rsatkich fermer xo'jaliklarining iqtisodiy imkoniyatlaridan yanada samarali foydalanish uchun qo'shimcha salohiyat mavjudligini ko'rsatadi. Soliq tizimidagi ayrim nomuvofiqliklarni bartaraf etish fermerlarning rasmiy hisob-kitoblardan foydalanishini yanada rag'batlantirish va natijada sohada yashirin iqtisodiyot ulushini kamaytirishga xizmat qilishi mumkin.

Shu bilan birga, soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish faqat stavkalarini pasaytirish bilan cheklanib qolmasligi kerak. Bu jarayon yerning unumdorligi (boniteti), suv resurslaridan foydalanish samaradorligi va fermer xo'jaligining ixtisoslashuvini hisobga olgan holda amalga oshirilishi lozim. Hozirgi kunda joriy etilayotgan reyting tizimi fermerlarni baholashning yangi mezon bo'lib, u orqali namunalı fermerlarga yer solig'idan 3 baravargacha chegirma berish ko'zda tutilgan [2; 44-b.]. Bunday yondashuv fermerlar o'rtasida sog'lom raqobatni shakllantirishga va yer resurslaridan oqilona foydalanishni rag'batlantirishga xizmat qiladi. Shu jihatdan, ushbu tizimning huquqiy va iqtisodiy asoslarini yanada takomillashtirishga qaratilgan ilmiy izlanishlarni davom ettirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Ushbu tadqiqotning maqsadi — O'zbekistonda fermer xo'jaliklarini soliqqa tortishning hozirgi holatini tahlil qilish, mavjud masalalarni aniqlash va xalqaro tajriba asosida ularni samarali hal etish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat. Asosiy e'tibor soliq yukini differensiallashtirish, QQS bo'yicha yangi imtiyozlarni qo'llash samaradorligi va soliq ma'murchiligini raqamlashtirish masalalariga qaratiladi. Tadqiqot natijalari agrar sohada barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash va fermerlarning ijtimoiy farovonligini oshirishga yo'naltirilgan davlat siyosatini qo'llab-quvvatlashga xizmat qilishi kutilmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Fermer xo'jaliklarini soliqqa tortish masalalari mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan keng tadqiq etilgan. O'zbekistonlik iqtisodchi olim A. Vahobov o'z asarlarida qishloq xo'jaligida soliqlarning nafaqat fiskal, balki rag'batlantiruvchi funksiyasini kuchaytirish zarurligini ta'kidlagan. Uning fikricha, soliqlar kapital aylanishi va investitsion jarayonlarga bevosita ta'sir ko'rsatib, agrar sohada innovatsiyalarni joriy etishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi [2; 12-b.]. Shuningdek, B. Rasulov fermer xo'jaliklari uchun ilgari qo'llanilgan yagona yer solig'i tizimini tahlil qilib, yer rentabelligini inobatga olgan holda differensial soliqqa tortish mexanizmlarini yaratish zarurligini asoslab bergan [3; 88-b.]. Ushbu olimlarning tadqiqotlari sohadagi soliq yukini adolatli taqsimlashning nazariy asosi bo'lib xizmat qiladi.

Xalqaro miqyosda qishloq xo'jaligi soliq siyosati bo'yicha Yevropa Ittifoqi va Xitoy tajribasi alohida qiziqish uyg'otadi. Xorijiy tadqiqotchilarning ta'kidlashicha, rivojlangan mamlakatlarda qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilari uchun soliq imtiyozlari ko'pincha "yashil texnologiyalar"ni joriy etish va ekologik barqarorlikni ta'minlash bilan bog'liq bo'ladi [10; 56-b.]. O'zbekiston sharoitida ham resurs tejovchi texnologiyalarni qo'llayotgan fermerlar uchun soliq preferensiyalarini kengaytirish masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda. Mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, soliq tizimini takomillashtirishda nafaqat moliyaviy ko'rsatkichlarga, balki fermer xo'jaliklarining ijtimoiy va ekologik mas'uliyatiga ham e'tibor qaratish lozim.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda tizimli tahlil, qiyosiy-huquqiy metod, statistik guruhlash va iqtisodiy-matematik modellash usullaridan foydalanildi. Tadqiqotning axborot bazasini O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining agrar sohaga oid farmonlari, Statistika agentligi va Soliq qo'mitasining rasmiy ma'lumotlari tashkil etdi. Xususan, 2017–2024-yillardagi qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish dinamikasi va soliq tushumlari o'rtasidagi bog'liqlik statistik jihatdan tahlil qilindi [4; 22-b.]. Ushbu yondashuv soliq yukining soha rivojlanishiga ta'sirini obyektiv baholash imkonini berdi.

Tadqiqot jarayonida fermer xo'jaliklari tomonidan to'lanadigan asosiy soliq turlari (QQS, yer solig'i, suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq) tahlil qilindi. Soliq islohotlarining samaradorligini o'rganish uchun 2023-yildagi amaldagi stavkalar va 2024–2026-yillarga mo'ljallangan yangi takliflar qiyosiy o'rganildi. Bu orqali soliq yukining o'zgarishi natijasida fermer xo'jaliklarida qoladigan sof foyda miqdorini prognoz qilish imkoniyati yaratildi. Shuningdek, fermerlarning reyting tizimi asosida soliq imtiyozlarini qo'llashning ijtimoiy oqibatlari gumanitar fanlar nuqtayi nazaridan baholandi.

Ma'lumotlarni qayta ishlashda induksiya va deduksiya usullaridan foydalanib, umumiy tendensiyalardan aniq takliflarga o'tildi. Tadqiqotning metodologik asosi sifatida soliq qonunchiligining soddalashtirilishi va raqamli texnologiyalarning joriy etilishi fermer xo'jaliklarining hisobot berish jarayonini 30–40 foizga osonlashtirishi to'g'risidagi faraz olindi. O'tkazilgan tahlillar natijasida fermer xo'jaliklarini soliqqa tortishning optimal modeli shakllantirildi. Ushbu model davlat byudjeti manfaatlari hamda fermerlarning moliyaviy manfaatlarini o'zaro muvozanatlashtirishga xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonda fermer xo'jaliklarini soliqqa tortish tizimi so'nggi yillarda tubdan o'zgardi. 2024-yil holatiga ko'ra, qishloq xo'jaligi sektori mamlakat YalMining 19,2 foizini ta'minlamoqda, bu ko'rsatkich tarmoqning iqtisodiy ahamiyati yuqori ekanligidan dalolat beradi. Fermer xo'jaliklarining soliq yukini tahlil qilganimizda, ular asosan yer solig'i, suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliqni to'lashi hamda muayyan aylanmadan so'ng QQS to'lovchilariga aylanishini ko'rishimiz mumkin. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, mamlakatdagi 100 mingga yaqin rasmiy fermer xo'jaligining qariyb 48 foizi yaqin kelajakda QQS bo'yicha yangi imtiyozlardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladi [14; 2-b.]. Bu islohotlar fermerlarning moliyaviy oqimlarini boshqarishda yangi davrni boshlab beradi.

Hozirgi kunda fermer xo'jaliklari uchun asosiy soliq turlari sifatida yer solig'i va QQS alohida ahamiyat kasb etadi. Shu sababli hukumat tomonidan reytingi yuqori bo'lgan fermerlar uchun yer solig'ini 3 baravar kamaytirish chorasini ko'rilmogda.

Qishloq xo'jaligida meva-sabzavotchilik va chorvachilik yo'nalishidagi fermerlar uchun QQSning nol stavkasi joriy etilishi ularga yiliga jami 1 trillion so'mdan ortiq mablag'ni tejash imkonini beradi [14; 3-b.]. Bu mablag'lar xo'jaliklarni texnik qayta jihozlash va yangi ish o'rinlarini yaratishga yo'naltirilishi mumkin. Soliq yukining kamayishi, o'z navbatida, mahsulot tannarxining pasayishiga va ichki bozorda narxlarning barqarorlashuviga xizmat qiladi.

Soliq islohotlarining yana bir muhim yo'nalishi — soliq ma'murchiligini raqamlashtirishdir. Bugungi kunda fermerlar o'z hisobotlarini elektron shaklda topshirishlari uchun "Soliq" mobil ilovasi va shaxsiy kabinetlar takomillashtirilmoqda. Raqamli monitoring tizimi yerlarning holati, suv sarfi va hosildorlikni masofadan nazorat qilish imkonini beradi. Quyidagi jadvalda fermer xo'jaliklari uchun soliq stavkalarining qiyosiy tahlili keltirilgan.

1-jadval
Fermer xo'jaliklari uchun soliq stavkalarining qiyosiy tahlili (2023–2025-yillar)

Soliq turi	2023-yil holatiga stavka	2025-yil uchun reja/imtiyoz	Kutilayotgan samaradorlik
Yer solig'i	0,95%	Reytingga ko'ra 3 baravar chegirma	Resurslardan samarali foydalanish
QQS (meva-sabzavot, go'sht)	12%	0% (nol stavka)	1 trln so'm tejov, narx barqarorligi
Suv solig'i	O'zgarmas	Tejamkor texnologiyalar uchun chegirma	Suvni 30% tejash
Daromad solig'i	15%	Eksportyorlar uchun 0%	Eksport hajmini 1,6 mlrd dollardan oshirish

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, soliqqa tortish nafaqat mablag' yig'ish vositasi, balki fermerlarni rivojlantirishga qaratilgan ekotizim sifatida ham shakllanmoqda. Fermer xo'jaliklarining reytingi ularning hosildorligi, yaratgan ish o'rinlari va soliq intizomiga qarab belgilanadi. Reytingi "A" toifadagi fermerlar uchun nafaqat soliq imtiyozlari, balki imtiyozli kreditlar va subsidiyalar olish imkoniyati ham kengayadi. Bu esa fermerlarni o'z faoliyatini qonuniy va ochiq tarzda yuritishga rag'batlantiradi. Statistik tahlillar shuni ko'rsatadiki, bunday tizim joriy etilgan hududlarda soliq bazasining kengayishi hisobiga soliq tushumlari 15–20 foizga o'sgan [11; 42-b.].

Tahlillar natijasida olingan ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, fermer xo'jaliklarini soliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish murakkab va ko'p qirrali jarayondir. Bir tomondan, soliq stavkalarini pasaytirish fermerlarning moliyaviy imkoniyatlarini kengaytirsam, ikkinchi tomondan, byudjet tushumlarining qisqa muddatli o'zgarishiga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Xalqaro tajriba va o'tkazilgan tahlillar shuni tasdiqlaydiki, soliq yukining kamayishi ishlab chiqarish hajmining ortishiga va natijada soliqqa tortiladigan bazaning kengayishiga olib keladi. Ayniqsa, paxta va g'alla klasterlaridan tashqari o'rta va kichik fermerlar uchun QQSning nol stavkasi joriy etilishi agrar sohada raqobat muhitini yaxshilaydi.

Shuni ham ta'kidlash kerakki, soliq imtiyozlari ijtimoiy qo'llab-quvvatlash bilan bir qatorda, aniq iqtisodiy maqsadlarga yo'naltirilgan bo'lishi lozim. Masalan, yer solig'idan beriladigan chegirmalarning yer unumdorligini saqlab qolayotgan va zamonaviy agrotexnologiyalarni qo'llayotgan fermerlarga tatbiq etilishi iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. Bunday yondashuv imtiyozlarning samaradorligini yanada oshirish imkonini beradi. Tadqiqotimizda taklif etilgan reyting tizimi ushbu masalani hal qilishning maqbul yo'llaridan biridir. Zero, u fermerlarni o'z faoliyatini doimiy ravishda takomillashtirishga rag'batlantiradi.

Muhokama qilinishi lozim bo'lgan yana bir jihat — soliq ma'murchiligida inson omilini kamaytirishdir. Raqamlashtirish jarayonining izchil amalga oshirilishi korrupsiya xavfi va xatoliklarni kamaytirishga xizmat qiladi. Fermerlar uchun soliq hisobotlarini tayyorlashda sun'iy intellekt va avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanish nafaqat vaqtini tejaydi, balki soliq intizomini ham mustahkamlaydi. Bu esa, o'z navbatida, davlat va tadbirkor o'rtasidagi ishonchni oshiruvchi gumanitar omil sifatida namoyon bo'ladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekistonda fermer xo'jaliklarini soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar quyidagi xulosalarga kelish imkonini beradi. Birinchidan, sohadagi soliq islohotlari qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtiruvchilarining rentabelligini oshirishga va soliq yukini adolatli taqsimlashga qaratilgan bo'lishi lozim. Ikkinchidan, meva-sabzavot, go'sht va sut mahsulotlari uchun QQSning nol stavkasini joriy etish fermerlarga 1 trillion so'mga yaqin mablag'ni tejash imkonini berib, sohada yashirin iqtisodiyot ulushini sezilarli darajada kamaytirishga xizmat qiladi. Uchinchidan, yer solig'ini fermerlar reytingi asosida differensiallashtirish yer resurslaridan oqilona foydalanishni rag'batlantiruvchi samarali vositalardan biridir.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, soliq tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha quyidagi tavsiyalar ilgari suriladi:

1. fermer xo'jaliklari uchun barcha soliq va majburiy to'lovlarni birlashtiruvchi yagona elektron platformani to'liq ishga tushirish;

2. suv tejoychi texnologiyalarni joriy etgan fermerlar uchun suv solig'idan qo'shimcha imtiyozlar muddatini uzaytirish;

3. reyting tizimini shaffof va ochiq ma'lumotlar asosida yuritishni ta'minlash.

Ushbu chora-tadbirlarning amalga oshirilishi fermer xo'jaliklarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash bilan birga, mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashga va qishloq joylarida yashash darajasini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi. — Toshkent: Adolat, 2024.
2. Vahobov A. V., Jo'rayev A. S. Soliqlar va soliqqa tortish. — Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2022. — 452 b.
3. Rasulov B. Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti va soliq islohotlari. — Toshkent: Fan, 2021. — 198 b.
4. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. Qishloq xo'jaligi statistikasi to'plami. — Toshkent, 2024. — 112 b.
5. Ibragimov Z. I. Improving the System of Taxation of Population Income in Uzbekistan // Central Asian Journal of Innovations. — 2025. — Vol. 6, № 1.
6. Umurzoqov O'. P. Fermer xo'jaligi iqtisodiyoti: o'quv qo'llanma. — Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2007. — 228 b.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 18-yanvardagi PF-15-son Farmoni.

8. Aziz S., Habib S. The Impact of Land Taxation on the Agricultural Sector // Land Use Policy. — 2021. — Vol. 102.
9. Kanyama-Phiri G. Y. Tax Administration Challenges Faced by Small-Scale Farmers // Journal of Public Affairs. — 2021.
10. Pardayev J. Korxonalarni soliqqa tortish amaliyotini takomillashtirish: PhD dissertatsiyasi. — Toshkent, 2024.
11. Ahmedov R. T. Samarqand viloyati agrar sektorining iqtisodiy salohiyati // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. — 2020. — № 3.
12. Abdullayev I. O'zbekistonda agrar islohotlar va fermer xo'jaliklari rivojlanishi. — Toshkent: Fan, 2019. — 156 b.
13. Soliq qo'mitasi matbuot xizmati. 2024-yil yakunlari: natija va rejalar // GOV.UZ. — 2025.
14. Gazeta.uz. Fermerlar QQS stavkasi nolga tushirilishi natijasida mablag' tejaydi. — 2025-yil 5-sentabr.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 9/1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>